

WAT KUNNEN OUDERS DOEN IN DE MIDDELENOPVOEDING VAN HUN KIND?

Infosheet voor professionals

VOOR WIE IS DEZE INFOSHEET BEDOELD?

Deze infosheet is voor professionals die werken met ouders/opvoeders (hierna: ouders) en daarbij een rol hebben in het voorkomen en signaleren van middelengebruik. Dit zijn preventiedeskundigen bij instellingen voor verslavingszorg en de GGD. Maar het kunnen ook professionals in het onderwijs, de jeugdhulp, het sociaal domein en de gezondheidszorg zijn.

INTRODUCTIE

Als jongeren opgroeien wordt hun wereld groter. Zij brengen meer vrije tijd door met leeftijdgenoten. Bijvoorbeeld op feestjes, in een keet, in de sportkantine, op straat en natuurlijk op social media. Vanaf hun 18de mogen jongeren ook naar de kroeg, een club of een festival. Op al deze plekken kunnen zij in aanraking komen met middelengebruik en moeten zij keuzes maken die gevolgen kunnen hebben voor hun gezondheid, veiligheid en welzijn.

- ◆ Drink ik wel of geen alcohol?
- ◆ Wat doe ik als ik drugs krijg aangeboden?
- ◆ Hoe weet ik of de informatie over drugs op TikTok echt klopt?
- ◆ Wat moet ik doen als mijn vriend(in) zich niet goed voelt?
- ◆ Fiets ik alleen naar huis als mijn vrienden langer blijven?

Voor veel ouders is dit een spannende tijd. Zij vragen zich af wat ze zelf kunnen doen om ervoor te zorgen dat hun kind gezonde en veilige keuzes maakt rondom alcohol, tabak (inclusief snus en vaperen) en drugs.

Ouders hebben een belangrijke rol bij het voorkomen van middelengebruik [1,2]. Maar veel ouders onderschatten hun eigen invloed. En soms zijn ze onzeker over wat ze nu wel of niet moeten doen. Professionals kunnen ouders helpen door hun opvoedvaardigheden rondom middelengebruik te versterken.

In deze infosheet worden deze vaardigheden beschreven in de vorm van zeven opvoedtips:

Universele en selectieve preventie

De opvoedtips in deze infosheet passen binnen universele preventie. De tips zijn ook relevant voor selectieve preventie gericht op ouders van jongeren die al interesse hebben in uitgaan en/of middelengebruik.

Voor ouders van jongeren met riskant of problematisch gebruik is meer specifieke opvoedondersteuning nodig. Hiervoor zijn het Preventief Adviesgesprek en de oudertraining 'Help, mijn kind kan niet zonder' meer geschikt.

Rekening houden met verschillen

De tips zijn voor ouders van jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar en breed toepasbaar. Afhankelijk van de leeftijd, ontwikkelfase en persoonlijkheid van het kind kunnen er verschillende accenten gelegd worden. Bij het geven van opvoedingsondersteuning rondom middelengebruik is het daarnaast belangrijk om aan te sluiten bij de achtergrond van de ouders, dit heet ook wel 'cultuursensitief werken' [3]. Concreet betekent dit dat je niet denkt vanuit vooroordelen en dat je waarden en normen rondom middelengebruik op een open en nieuwsgierige manier bespreekbaar maakt [3,4].

1. TOON WARMTE EN BETROKKENHEID

Een betrokken, steunende ouder en een positieve relatie tussen ouder en kind heeft een positieve invloed op het welzijn van het kind en beschermt tegen middelengebruik [8,9,10,11]. Ouders laten betrokkenheid zien door interesse te hebben in waar en met wie het kind omgaat en wat er gebeurt, bijvoorbeeld op school, op straat bij de sportclub. Ook praten over wat het kind online ziet en meemaakt hoort hierbij.

Verder is het belangrijk dat ouders investeren in een goede en warme relatie met hun kind door samen tijd door te brengen en activiteiten te ondernemen. Het helpt als ouders expliciet benoemen dat hun kind altijd bij hen terecht kan met vragen of problemen.

2. WEES JE BEWUST VAN JE VOORBEELDROL

Wanneer ouders een positieve houding hebben tegenover alcohol is de kans groter dat de kinderen later zelf meer alcohol gaan drinken en/of problemen hierdoor krijgen [12,13,14]. Het voorbeeldgedrag van ouders speelt ook een belangrijke rol. Als kinderen hun ouders alcohol zien drinken, gaan zij positiever denken over alcohol en in de toekomst vaker zelf drinken [15].

Het is dus het beste als ouders helemaal geen alcohol drinken in het bijzijn van hun kind. Veel ouders zullen het lastig vinden om dit advies op te volgen. Voor veel mensen hoort het erbij dat er alcohol gedronken wordt in het weekend, op een feestje of tijdens de vakantie. Toch is het belangrijk dat ouders meekrijgen dat dit wel invloed heeft op hun kind. Om ouders hier bewust van te maken is in 2020 de campagne 'Zien drinken, doet drinken' gestart door Alliantie Alcoholbeleid Nederland.

Het is overigens een fabeltje dat het goed is om kinderen thuis te laten wennen aan alcohol door hiervan te mogen proeven. Kinderen die thuis alcohol krijgen of mogen proeven, drinken vaker en meer alcohol [16].

Bij het gebruik van tabak en drugs door de ouder werkt dit ongeveer hetzelfde. Wanneer ouders cannabis gebruiken is de kans dat het kind later drugs gaat gebruiken hoger [17,18,19].

Voor ouders die zelf alcohol drinken, roken of drugs gebruiken is het goed om te weten dat het ook in hun situatie wél werkt om regels te stellen [19]. Kinderen mogen nu eenmaal niet alles wat volwassenen mogen. Wel doen deze ouders er verstandig aan om niet over hun eigen gebruik te praten [20]. Ook niet over hun eventuele negatieve ervaringen met alcohol en drugs. Dit kan het gebruik van alcohol en drugs onbedoeld normaliseren [21]. Open communicatie is goed, maar over het eigen gebruik kunnen ouders beter niet te open zijn.

Wanneer er bij één of beide ouders psychische problemen en/ of verslavingsproblematiek speelt dan lopen kinderen een groter risico om later ook psychische problemen of problemen met middelengebruik te ontwikkelen. Deze kinderen worden ook wel KOPP/KOV-kinderen genoemd. Deze kinderen vormen een kwetsbare groep waarvoor extra preventieve aandacht nodig is. Er zijn verschillende vormen van preventie en hulp beschikbaar. Zie voor meer informatie www.trimbos.nl/kennis/kopp-kov.

Ouders met verslavingsproblematiek vinden op www.KopOpOuders.nl passend advies over hoe zij het beste met hun kind over hun middelengebruik en verslaving kunnen praten.

3. PRAAT MET KINDEREN OVER ALCOHOL, TABAK EN DRUGS EN BEGIN HIER OP TIJD MEE

Praten over alcohol, tabak en drugs kan helpen om middelengebruik te voorkomen of uit te stellen [22,23]. Lang niet alle ouders zijn zich hier bewust van. Juist in gezinnen waar men niet of nauwelijks over middelengebruik praat, is het belangrijk om ouders hierin aan te moedigen en te ondersteunen [24]. Het is belangrijk dat ouders hier op tijd mee beginnen, voordat kinderen zelf interesse krijgen in middelengebruik. Op deze manier kunnen ouders al een duidelijke negatieve norm stellen voordat hun kind met middelengebruik in aanraking komt.

Gesprekken over middelengebruik komen bij voorkeur op meerdere momenten in de opvoeding terug [25]. Ouders kunnen hier het beste op een natuurlijke manier over beginnen. Bijvoorbeeld als het onderwerp voorbijkomt op tv of in social media, als jongeren zelf met vragen komen of als zij plannen maken om naar een feestje of festival te gaan.

Het is belangrijk dat het een goed gesprek is [13]. Dit betekent dat het gesprek 'over en weer' gaat en dat het kind voelt dat de ouder het serieus neemt. Ouders moeten dus ook goed luisteren naar wat hun kind vertelt.

Ouders vinden het starten van een gesprek soms lastig. Je kunt ouders helpen door ze een aantal voorbeeldvragen aan te reiken. Ook kun je een rollenspel oefenen met ouders, waarna je feedback geeft op het gesprek. Daarnaast kun je ouders wijzen op de gratis online cursus [Praten met uw kind](#).

KADER 1: MEEGROEIEN MET JE KIND

Het is belangrijk dat ouders vroeg beginnen met het meegeven van normen over alcohol, tabak en drugs. Dit begint bijvoorbeeld met de keuze maken om niet te drinken in het bijzijn van hun jonge kind. Ook is het handig als ouders een antwoord klaar hebben wanneer hun kind wil weten wat drugs zijn. Een duidelijke boodschap dat alcohol, tabak en drugs ongezond zijn en dat je niet wilt dat je kind die gebruikt helpt dan al. Het is niet direct nodig om uitgebreid in te gaan op verschillende soorten drugs of eigen ervaringen hiermee. Dit kan onbedoeld de nieuwsgierigheid vergroten.

Als kinderen naar de brugklas gaan staan zij vaak nog negatief tegenover alcohol, tabak en drugs. Omdat hun vrienden meestal nog niet drinken, roken of drugs gebruiken is de verleiding om dit te gaan doen nog klein [5]. Wel kan dit per school of per vriendengroep verschillen. Zo komt vaperen de laatste jaren vaker voor bij jongeren van deze leeftijd. Door veel met hun kind te praten weten ouders wat er speelt. Omdat kinderen op deze leeftijd nog veel aannemen van hun ouders helpt het dan nog steeds om een duidelijke negatieve norm tegenover middelengebruik uit te dragen.

In de leeftijd van 15 tot 18 jaar komen jongeren vaker in aanraking met anderen die drinken, roken

of drugs gebruiken. De opvattingen van leeftijdsgenoten worden belangrijker dan die van de ouders. De ervaren sociale norm ten opzichte van middelen verandert en jongeren worden nieuwsgieriger naar het drinken van alcohol, roken of blowen [5,6]. Het is dan belangrijk dat ouders hun kind actief begrenzen en duidelijk uitspreken dat hun kind geen alcohol mag drinken en niet mag roken of blowen. Zij kunnen hun kind informatie geven over waar zij mogelijk mee in aanraking kunnen komen en waar zij op moeten letten. Ook kunnen zij met hun kind oefenen hoe 'nee' te zeggen.

Naast het uitdragen van een negatieve norm vermindert ook het maken van een NIX18-afpraak (niet drinken of roken tot je 18 bent) de kans dat jongeren gaan drinken of roken. Wanneer deze afspraak precies gemaakt moet worden hangt ook af van de leeftijd waarop jongeren in aanraking komen met middelengebruik. In het algemeen heeft de NIX18-afpraak het meeste effect als deze gemaakt wordt als het kind rond de 15 of 16 jaar is [7]. Voor drugs is er geen campagne zoals NIX18. Wel kunnen ouders met hun kind uiteraard een vergelijkbare afspraak maken over drugs.

CIJFERS OVER HET GEBRUIK VAN ALCOHOL, TABAK EN DRUGS

Als je met ouders in gesprek gaat over middelengebruik is het belangrijk om op de hoogte te zijn van de laatste cijfers omtrent middelengebruik. Als je weet welke middelen vaker gebruikt onder de verschillende leeftijdsgroepen kan je ouders gericht informatie geven over waar zij op moeten letten.

Op de [Scholierenmonitor](#) van het Trimbos-instituut zijn de laatste cijfers te vinden over middelengebruik onder 12-16-jarigen. De [Gezondheidsmonitor Jeugd](#) van de GGD geeft een overzicht van cijfers per gemeente en GGD-regio. Voor 16-25-jarigen is er de [Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen](#).

De [Nationale Drug Monitor \(NDM\)](#) geeft cijfers over het gebruik per middel voor verschillende leeftijdsgroepen.

4. STEL EEN GRENS EN MAAK AFSPRAKEN MET ELKAAR

Moedig ouders aan om duidelijke grenzen te stellen met betrekking tot het gebruik van alcohol, tabak en drugs. Dit betekent dat zij middelengebruik afkeuren, duidelijk maken welke regels hiervoor gelden en consequenties verbinden aan het niet nakomen van afspraken [19,26,27]. Een concreet voorbeeld is het maken van de NIX18-afpraak (zie kader 2 over NIX18).

Onderzoek toont aan dat wanneer ouders duidelijke grenzen stellen, dit de kans verkleint dat kinderen op een riskante manier alcohol gaan drinken en alcoholgerelateerde problemen ontwikkelen [20,26,28,29].

Ouders vragen zich soms af of ze hun kinderen wel of niet alcoholvrij mogen schenken. Het advies is om dit af te raden. Alcoholvrij bier kan ervoor zorgen dat kinderen gewend raken aan de smaak en positieve ideeën krijgen over bier of wijn. Waarschijnlijk maakt dit de overstap naar het drinken van alcohol makkelijker.

Ook voor tabak geldt dat huisregels, duidelijke normen vanuit de ouders en consequenties bij het niet naleven van regels helpen voorkomen dat jongeren gaan roken [30]. Ook bij vpen (e-sigaretten) geldt dat jongeren veel minder gebruiken wanneer hun ouders dit niet toestaan [31].

Voor drugs is er geen campagne zoals NIX18. Maar ook hier geldt dat de afspraak om geen drugs te gebruiken het beste werkt. Experimenteren jongeren al met drugs? Ook dan is het belangrijk dat ouders het gebruik ontmoedigen en de norm van geen gebruik blijven uitdragen.

De NIX18-campagne heeft als doel het voorkomen van alcoholgebruik onder jongeren tot 18 jaar via de omgeving. De campagne richt zich op alcoholverstekkers in bijvoorbeeld horeca en supermarkten én op ouders.

De campagne wijst ouders op het belang van geen alcohol drinken onder de 18. De campagne informeert ouders over de schadelijke effecten van alcohol onder de 18 en motiveert ouders hun kind onder de 18 geen alcohol te geven.

Daarnaast kunnen ouders met hun kind ook een NIX18-afspraken maken. Dit is de afspraak dat het kind geen alcohol drinkt (en niet rookt) totdat het 18 jaar is.

De campagne is een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in samenwerking met onder meer het ministerie van Justitie en Veiligheid, het Trimbos-instituut, GGD GHOR, NOC*NSF en Koninklijke Horeca Nederland.

Meer informatie: www.NIX18voorprofs.nl en www.nix18.nl

5. ZORG VOOR VOLDOENDE KENNIS VAN MIDDELEN EN RISICOFACTOREN

Veel jongeren geven aan dat zij wel eens met hun ouders hebben gepraat over drugs en zij zien hun ouders hierbij ook als een geloofwaardige informatiebron [2]. Als ouders basiskennis hebben over middelen en de risico's van het gebruik, neemt deze geloofwaardigheid verder toe. Ouders krijgen zo meer zelfvertrouwen om het gesprek aan te gaan en ze kunnen beter uitleggen waarom zij bepaalde grenzen stellen.

Er zijn verschillende informatiekanalen en organisaties waar ouders informatie en advies over alcohol, tabak en drugs kunnen vinden (zie kader 3).

Professionals kunnen deze kennis over middelengebruik zelf overbrengen, ouders op deze informatiekanalen wijzen of doorverwijzen wanneer er meer hulp nodig is.

Ouders willen ook vaak weten waaróm tieners meer interesse krijgen in middelen. Het helpt dan om uit te leggen dat het brein in de tienerjaren nog volop in ontwikkeling is. Tieners zijn gevoeliger voor beloning terwijl het hersengebied dat betrokken is bij zelfcontrole nog in ontwikkeling is. Het kan voor tieners dus lastig zijn om een rem te zetten op hun eigen gedrag [34]. In deze leeftijdsfase wordt ook de sociale invloed van leeftijdsgenoten groter [35]. Dit verklaart waarom het nemen van risico's, zoals experimenteren met alcohol of drugs, in deze leeftijdsfase vaker voorkomt.

KADER 3: AANBOD VOOR OUDERS

Informatie en advies voor ouders

- ◆ Verschillende websites bieden ouders informatie over opvoeding en middelengebruik, zoals helderopvoeden.nl en groeigids.nl.
- ◆ Vanuit de [toolbox Helder Opvoeden](#) (voorheen: Opvoeding & Uitgaan) zijn er verschillende materialen om ouders te ondersteunen bij middeleopvoeding, waaronder folders, filmpjes en een puberkwartet. Via de bijbehorende pagina's op [Facebook](#) en [Instagram](#) krijgen ouders informatie en tips.
- ◆ Op alcoholinfo.nl, rokeninfo.nl en drugsinfo.nl is nog meer informatie te vinden over alcohol, tabak en drugs. Ook kunnen ouders bellen met de bijbehorende infolijn (0900-1995, €0,10/min) met vragen over (omgaan met) middelengebruik van hun kind.

Op www.steffie.nl is informatie over [alcohol en drugs](#) in eenvoudige taal te vinden.

- ◆ De regionale instellingen voor verslavingszorg hebben een preventieafdeling waar ouders en jongeren die met vragen zitten over middelen terecht kunnen. Zie hier voor meer informatie over professionele hulp.
- ◆ Ook het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), het wijkteam/sociaal team en huisartsen kunnen helpen met advies en eventueel doorverwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening.

Preventieve interventies

Bij Helder Opvoeden hoort ook een [toolbox](#) met een handleiding voor een ouderbijeenkomst over opvoeding en middelengebruik. Met de handleiding kunnen preventiedeskundigen een ouderbijeenkomst op maat samenstellen.

[Helder op School](#) is een preventief programma voor het voortgezet onderwijs en het mbo dat wordt uitgevoerd door preventiedeskundigen vanuit de GGD en verslavingszorg en docenten. Het programma bestaat uit vier pijlers: beleid, signaleren en begeleiden, educatie en een gezonde omgeving.

Er zijn verschillende interventies voor leerlingen uit verschillende leerjaren:

- ◆ Frisse Start is bedoeld voor leerlingen uit de brugklas en zet in op een negatieve sociale norm ten aanzien van middelengebruik. De ouders van de leerlingen krijgen tijdens de interventie verschillende opvoedtips gericht op het stellen van duidelijke regels.
- ◆ 'Samen Fris' is voor leerlingen uit leerjaar 2 en 3 maakt leerlingen bewust van de risico's van middelengebruik. Ouders krijgen via een digitale applicatie opvoedtips over het praten over middelengebruik. De interventie werkt toe naar een huiswerkopdracht waarbij ouder en kind aan de hand van stellingen praten over verschillende middelen.
- ◆ 'In Charge' is een lespakket voor leerlingen van de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en studenten in de eerste twee leerjaren van het mbo. Dit lesprogramma richt zich op het versterken van zelfcontrole vaardigheden en weerbaarheid tegen sociale invloed.
- ◆ Voor het mbo en hoger onderwijs is er het integrale programma [Stijn](#). In dit programma werken onderwijsinstellingen, gemeenten, preventie- en zorgprofessionals en studenten samen aan studentenwelzijn. Hierbij is er ook aandacht voor middelengebruik en de rol van ouders.

Het universele programma [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving \(OKO\)](#) richt zich op het versterken van de sociale omgeving van jongeren en ouders. Het is een aanpak die gemeenten helpt om op basis van lokale cijfers te werken aan gezonde en gelukkige jongeren. Het programma richt zich ook op het voorkomen dat jongeren alcohol of drugs gebruiken of roken. Gemeenten werken hierbij samen met lokale partners rondom opgroeiende jeugd waaronder ouders, scholen, sportclubs, jongerenwerk, etc.

Aanbod voor specifieke doelgroepen

Help, mijn kind kan niet zonder is een training voor ouders van jongeren (12-23 jaar) met problematisch middelengebruik. In een serie bijeenkomsten krijgen ouders steun gericht op het verminderen van opvoedstress en het verbeteren van de opvoedvaardigheden.

KopOpOuders is gericht op het vergroten van de opvoedcompetentie van ouders met psychische en/of verslavingsproblematiek en hun partners. Het kan gevolgd worden als online groepscursus of als zelfhulpinterventie.

6. HERKEN SIGNALEN VAN (PROBLEMATISCH) GEBRUIK

Ondanks de regels en afspraken en ook wanneer hun ouders er niet achter staan beginnen sommige jongeren toch met middelengebruik. Het is belangrijk dat ouders niet in paniek raken als ze hierachter komen. Experimenteren hoort bij de puberteit en in de meeste gevallen zal het niet tot problemen leiden.

Wel is het belangrijk om op een rustig moment een open gesprek aan te gaan. Wat maakte dat het kind wél alcohol ging drinken? Wélke drugs heeft het kind precies gebruikt? Wat zou helpen om te voorkomen dat dit nog een keer gebeurt? Wat zijn de (nieuwe) afspraken hierover voor in het vervolg?

Als het kind vaker drinkt, rookt, vapet of drugs gebruikt is het belangrijk dat ouders de bijbehorende risico's en problemen kunnen herkennen. Hoe eerder ouders dit signaleren, hoe eerder zij kunnen ingrijpen [36]. Slecht in je vel zitten, opeens een heel andere vriendengroep krijgen, problemen met geld, slechtere schoolprestaties, verminderde schoolmotivatie en spijbelen kunnen signalen van (problematisch) middelengebruik zijn [37,38]. Maar er kunnen ook andere oorzaken zijn. Professionals kunnen helpen met het duiden van deze signalen.

Ook is het belangrijk voor ouders om te weten dat sommige jongeren een grotere kans hebben op (problemen door) middelengebruik. Bij jongeren met ADHD en jongeren die nieuwsgierig en impulsief zijn, komt middelengebruik vaker voor. Verder zijn psychische klachten zoals angst en depressie, risicofactoren voor (problematisch) gebruik bij adolescenten [39]. Het is daarom belangrijk dat er aandacht is voor deze psychische klachten in relatie tot het middelengebruik. Indien nodig kan doorverwezen worden naar een gespecialiseerde hulpverlener vanuit de jeugdhulp, GGZ of verslavingszorg.

7. PRAAT MET ANDERE OUDERS OVER OPVOEDING EN MIDDELENGEBRUIK

'It takes a village to raise a child' is een bekende uitspraak die duidelijk maakt dat een hele gemeenschap een rol heeft in de opvoeding van een kind, niet alleen de ouders. Dat geldt ook voor middelengevoeding. Informatie en hulp vanuit de lokale gemeenschap, sociale steun, relaties en werk hebben invloed op het welzijn van ouders en hun opvoedgedrag [40,41].

Contact met andere ouders kan op verschillende manieren helpen. Het helpt vaak al om met andere ouders van gedachten te wisselen. Veel ouders horen van hun kind dat andere kinderen bijvoorbeeld wel mogen drinken. Dit kan ouders onzeker maken. Als ouders hier met elkaar over praten merken zij vaak dat zij niet de enige zijn die zo 'streng' zijn. Ook kunnen zij met elkaar afspraken maken over gezamenlijke regels. Ouders kunnen elkaar vinden via ouderbijeenkomsten op school of in de wijk of via (besloten) facebookgroepen of appgroepen. Wanneer ouders onderlinge afspraken maken, bijvoorbeeld over het al dan niet toestaan van middelengebruik of het tijdstip van thuiskomen, draagt dit bij aan het voorkomen van middelengebruik [42].

Professionals kunnen ouders hierbij helpen door het belang van sociale steun te benadrukken [43] en ouders met elkaar in contact te brengen. Ook kunnen zij ouders wijzen op lokale activiteiten en sociale mediakanalen zoals Helder Opvoeden [44]. De rol van professionals is extra belangrijk bij ouders die langdurig in een stressvolle situatie leven of in wijken met armoede en criminaliteit. Zij kunnen meestal minder profiteren van sociale steun in hun omgeving [45].

BRONNEN

- 1] Velleman, R. D., Templeton, L. J., & Copello, A. G. (2005). The role of the family in preventing and intervening with substance use and misuse: a comprehensive review of family interventions, with a focus on young people. *Drug and alcohol review*, 24(2), 93-109.
- 2] Kelly, K. J., Comello, M. L. G., & Hunn, L. C. (2002). Parent-child communication, perceived sanctions against drugs use, and youth drug involvement. *Adolescence*, 37(148), 775.
- 3] Goorts, I. en R. Kolste (2023) Cultuursensitief werken. Wat vraagt cultuursensitief werken van jou? Utrecht: Pharos <https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2023/03/20230321-Cultuursensitief-werken.pdf>
- 4] Li Y, Maina G, Pandey M, et al. (2021) Exploring family based immigrant youth substance use prevention programmes: a scoping review protocol *BMJ Open* 2021;11:e046766. doi: 10.1136/bmjopen-2020-046766
- 5] Onrust SA, Otten R, Lammers J, Smit F. School-based programmes to reduce and prevent substance use in different age groups: What works for whom? Systematic review and meta-regression analysis. *Clin Psychol Rev.* 2016 Mar;44:45-59. doi: 10.1016/j.cpr.2015.11.002. Epub 2015 Dec 15. PMID: 26722708.
- 6] Rosiers, J. (2020). VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2018-2019. Brussel: Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs.
- 7] Veer, S. van der, & Onrust, S. A. (2021). Opvoeding en middelengebruik. Het effect van verschillende opvoedstrategieën bij kinderen van verschillende leeftijden. Utrecht: Trimbos-instituut.
- 8] King, K. A., Vidourek, R. A., & Merianos, A. L. (2015). The association between parenting behaviours and marijuana use based on adolescent age. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 22(4), 334-343.
- 9] Chilcoat, H. D., & Anthony, J. C. (1996). Impact of parent monitoring on initiation of drug use through late childhood. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(1), 91-100.
- 10] Becoña, E., Martínez, Ú., Calafat, A., Juan, M., FernándezHermida, J. R., & Secades-Villa, R. (2012). Parental styles and drug use: A review. *Drugs: education, prevention and policy*, 19(1), 1-10.
- 11] Smeets, L., Monshouwer, K., Batyreva, I., De Wilde, E. J., & De Greeff, J. (2019). De IJslandse aanpak van middelengebruik onder jongeren: Kansen van dit preventiemodel voor de Nederlandse situatie. 8f7d09f6-2fce-411b-ac40-9dc5faaccb75.pdf (trimbos.nl)
- 12] Yap, M. B., Cheong, T. W., Zaravinos-Tsakos, F., Lubman, D. I., & Jorm, A. F. (2017). Modifiable parenting factors associated with adolescent alcohol misuse: a systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Addiction*, 112(7), 1142-1162.
- 13] Carver, H., Elliott, L. Kennedy, C., & Hanley, J. (2017). Parent-child connectedness and communication in relation to alcohol, tobacco and drug use in adolescence: an integrative review of the literature. *Drugs: education, prevention and policy*, 24(2), 119-133.
- 14] cNawi, A.M., Ismail, R., Ibrahim, F. et al. (2021) Risk and protective factors of drug abuse among adolescents: a systematic review. *BMC Public Health* 21, 2088 (2021). <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11906-2>
- 15] Ryan, S. M., Jorm, A. F., & Lubman, D. I. (2010). Parenting factors associated with reduced adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 44(9), 774-783.
- 16] Smit, K., Monshouwer, K., Van Leeuwen, L. & Voogt, C. (2020). Zien drinken doet drinken? De invloed van de zichtbaarheid van alcohol in de sociale omgeving op kennis, opvattingen en gebruik van alcohol door jongeren. Utrecht: Trimbos-instituut.

- 17] Hops, H., Duncan, T. E., Duncan, S. C., & Stoolmiller, M. (1996). Parent substance use as a predictor of adolescent use: A six-year lagged analysis. *Annals of Behavioral Medicine*, 18(3), 157-164.
- 18] Madras, B. K., Han, B., Compton, W. M., Jones, C. M., Lopez, E. I., & McCance-Katz, E. F. (2019). Associations of parental marijuana use with offspring marijuana, tobacco, and alcohol use and opioid misuse. *JAMA network open*, 2(11), e1916015-e1916015.
- 19] Vermeulen-Smit, E., Verdurmen, J. E. E., Engels, R. C. M. E., & Vollebergh, W. A. M. (2015). The role of general parenting and cannabis-specific parenting practices in adolescent cannabis and other illicit drug use. *Drug and Alcohol Dependence*, 147, 222-228.
- 20] Tael-Öeren M, Naughton F, Sutton S. (2019) The relationship between parental attitudes and children's alcohol use: a systematic review and meta-analysis. *Addiction*. Sep;114(9):1527-1546. doi: 10.1111/add.14615. Epub 2019 Jun 11. PMID: 31185534.
- 21] Kam, J. A., & Middleton, A. V. (2013). The associations between parents' references to their own past substance use and youth's substance-use beliefs and behaviors: a comparison of Latino and European American youth. *Human Communication Research*, 39(2), 208-229.
- 22] Miller-Day, M. (2008). Talking to youth about drugs: What do late adolescents say about parental strategies?. *Family Relations*, 57(1), 1-12.4]
- 23] Reimuller, A., Hussong, A., & Ennett, S. T. (2011). The influence of alcohol-specific communication on adolescent alcohol use and alcohol-related consequences. *Prevention Science*, 12(4), 389-400.
- 24] Salas-Wright, C. P., AbiNader, M. A., Vaughn, M. G., Sanchez, M., Oh, S., & Goings, T. C. (2019). National Trends in Parental Communication With Their Teenage Children About the Dangers of Substance Use, 2002–2016. *The journal of primary prevention*, 40(4), 483-490.
- 25] Shin, Y., Miller-Day, M., & Hecht, M. L. (2018). Differential effects of parental "drug talk" styles and family communication environments on adolescent substance use. *Health communication*.
- 26] Van Der Vorst, H., Engels, R. C., Meeus, W., & Deković, M. (2006). The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1299-1306.
- 27] de Looze, M. E., van Dorsselaer, S. A., Monshouwer, K., & Vollebergh, W. A. (2017). Trends in adolescent alcohol use in the Netherlands, 1992–2015: Differences across sociodemographic groups and links with strict parental rulesetting. *International Journal of Drug Policy*, 50, 90-101.
- 28] vSharmin, S., Kypri, K., Khanam, M., Wadolowski, M., Bruno, R., Attia, J., ... & Mattick, R. P. (2017). Effects of parental alcohol rules on risky drinking and related problems in adolescence: Systematic review and metaanalysis. *Drug and alcohol dependence*, 178, 243-256.
- 29] Koning IM, van den Eijnden RJJM, Engels RCME, et al. . Why target early adolescents and parents in alcohol prevention? the mediating effects of self-control, rules and attitudes about alcohol use. *Addiction* 2011;106:538–46. 10.1111/j.1360-0443.2010.03198.x
- 30] Hiemstra, M., de Leeuw, R. N., Engels, R. C. & Otten, R. (2017). What parents can do to keep their children from smoking: A systematic review on smoking-specific parenting strategies and smoking onset. *Addictive behaviors*, 70, 107-128.
- 31] Bigwanto, M.; Nurmansyah, M.I.; Orlan, E.; Farradika, Y.; Purnama, T.B. Determinants of e-cigarette use among a sample of high school students in Jakarta, Indonesia. *Int. J. Adolesc. Med. Health* 2019, 34, 20190172. [Cross-Ref]
- 32] Brody, G. H., Chen, Y. F., Kogan, S. M., Yu, T., Molgaard, V. K., DiClemente, R. J., & Wingood, G. M. (2012). Family-centered program deters substance use, conduct problems, and depressive symptoms in black adolescents. *Pediatrics*, 129(1), 108-115.
- 33] Kaplan, H. B. (1996). Empirical validation of the applicability of an integrative theory of deviant behavior to the study of drug use. *Journal of Drug Issues*, 26(2), 345-377.

- 34] Geier, C. F. (2013). Adolescent cognitive control and reward processing: implications for risk taking and substance use. *Hormones and behavior*, 64(2), 333-342.
- 35] Trucco EM, Colder CR, Wieczorek WF. Vulnerability to peer influence: a moderated mediation study of early adolescent alcohol use initiation. *Addict Behav* 2011;36:729-36. 10.1016/j.addbeh.2011.02.008
- 36] Swadi, H. (1999). Individual risk factors for adolescent substance use. *Drug and alcohol dependence*, 55(3), 209-224.
- 37] Heradstveit, O., Skogen, J. C., Hetland, J., & Hysing, M. (2017). Alcohol and illicit drug use are important factors for school-related problems among adolescents. *Frontiers in psychology*, 8, 1023.
- 38] Skogen, J. C., Sivertsen, B., Lundervold, A. J., Stormark, K. M., Jakobsen, R., & Hysing, M. (2014). Alcohol and drug use among adolescents: and the co-occurrence of mental health problems. *Ung@ hordaland, a population-based study. BMJ open*, 4(9), e005357.
- 39] Whitesell, M., Bachand, A., Peel, J., & Brown, M. (2013). Familial, social, and individual factors contributing to risk for adolescent substance use. *Journal of addiction*, 2013.
- 40] Taraban, L., en Shaw, D. S. (2018). Parenting in context: Revisiting Belsky's classic process of parenting model in early childhood. *Developmental Review*, 48, 55-81. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.03.006>
- 41] Kotchick, B. A., & Forehand, R. (2002). Putting parenting in perspective: A discussion of the contextual factors that shape parenting practices. *Journal of Child and Family Studies*, 11(3), 255-269. <https://doi.org/10.1023/A:1016863921662>
- 42] Sigfúsdóttir ID, Thorlindsson T, Kristjánsson AL, Roe KM, Allegrante JP. Substance use prevention for adolescents: the Icelandic Model. *Health Promot Int*. 2009 Mar;24(1):16-25. doi: 10.1093/heapro/dan038. Epub 2008 Dec 11. PMID: 19074445.
- 43] Bauer A, Stevens M, Purtscheller D, Knapp M, Fonagy P, Evans-Lacko S, Paul J. (2021) Mobilising social support to improve mental health for children and adolescents: A systematic review using principles of realist synthesis. *PLoS One*. 2021 May 20;16(5):e0251750. doi: 10.1371/journal.pone.0251750. PMID: 34015021; PMCID: PMC8136658.
- 44] Smith C, Goss HR, Issartel J, Belton S. Health Literacy in Schools? A Systematic Review of Health-Related Interventions Aimed at Disadvantaged Adolescents. (2021) *Children (Basel)*. 2021 Feb 25;8(3):176. doi: 10.3390/children8030176. PMID: 33668861; PMCID: PMC7996245.
- 45] Ceballo R, McLoyd VC. Social support and parenting in poor, dangerous neighborhoods. *Child Dev*. 2002 Jul-Aug;73(4):1310-21. doi: 10.1111/1467-8624.00473. PMID: 12146749.

**Zelf aan de slag met opvoedingsondersteuning en middelenpreventie?
Bekijk onze toolbox Helder Opvoeden voor inspiratie en voorbeelden.**

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00

Auteurs
Marjan Möhle, Marloes van Goor, Neeltje Vogels

Met medewerking van
Desirée Spronk en Wilke Heijnen (Trimbos-instituut), Mathijs de Croon en Mariëlle van der Biezen, (Novadic-Kentron), Sarah Verkennis en Kim Fokkens (Vigogroep) en Marlies Koffeman - Verkleij (GGD Hollands-Midden)

Vormgeving
The Creative Hub | Canon

Foto's
Gettyimages.nl

Bestelinformatie
Deze factsheet is gratis te downloaden via www.trimbos.nl.

Artikelnummer: TRI65-027

Copyrights Trimbos-instituut
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

In samenwerking met: Helder op School

**HELDER
OPVOEDEN**

 **Trimbos
instituut**